

Recenzia: Jaroslav Fiala: Jak se zbavit Castra" (Kuba, Spojené státy a Československo ve studené válce)

Koncom roku 2016 vyšla vo vydavateľstve Rybka Publishers veľmi zaujímavá publikácia z oblasti literatúry faktu mapujúca zákulisie kubánskej revolúcie. Autor, ktorý pôsobí ako politológ a historik sa na 318 stranách svojej monografie pokúsil o neľahkú úlohu – zmapovať *pôsobenie a vplyv* Československa, (resp. jeho čelných predstaviteľov) pri vzniku socialistickej Kuby.

V celosvetovom meradle vyšlo o kubánskej revolúcii a dopadoch „tropického socializmu“ už nespočetne veľa prác rôznej kvality, ktoré sa snažili tento búrlivý okamih v dejinách „ostrova slobody“, ktorý mal obrovský geopolitický dopad, zmapovať a odpovedať čitateľom na ich zvedavé otázky. Nie vždy sa to ale autorom podarilo.

V našich zemepisných šírkach *doposiaľ* chýbala ucelená práca, ktorá by poodhrnula závoj tajomstiev a mýtov spojených s úlohou a aktívnym zapojením Československa do *príprav* revolúcie, ktorá umožnila radovať sa bežným občanom tohto nádherného ostrova z „víťazstva kubánskeho ľudu“ nad „imperialistami“.

Jaroslav Fiala dokázal tieto biele miesta našich novodobých dejín zaplniť a môžem konštatovať, že sa svojej úlohy ujal s plnou vervou a nasadením a erudíciou. Navštívil množstvo zahraničných archívov preštudoval obrovské množstvo literatúry a tak nečudo, že jeho monografia obsahuje *úplne nové a doposiaľ českým a slovenským čitateľom neznáme fakty*, ktoré aj s odstupom času vrhajú na tento výnimočný úsek dejín *odlišný pohľad*.

Nespornou kvalitou tejto vskutku vydarenej faktograficko-politologickej publikácie je autorov rozprávačský štýl, pri ktorom úplne zabudneme, že v rukách držíme dielo z oblasti literatúry faktu, ale pri jeho študovaní sa ocitáme doslovne rovnými nohami na kubánskej pôde a vidíme a cítime to, čo zrejme počul a vnímal vodca kubánskej revolúcie Fidel Castro a jeho verný El Comandante Che Guevara.

Autor nás v 13stich kapitolách postupne oboznamuje s faktami a dôvodmi, ktoré predznamovali následné dejinné udalosti, ktoré viedli až k vzájomnej nevraživosti a animozite medzi Kubáncami a Američanmi, ktorá pretrváva do dnešných čias.

Fialove detailné poznanie súvislostí a faktov nám dáva prvý krát jedinečnú možnosť nahliadnúť za povestnú oponu revolučných udalostí a spoznať tak do dôsledku príčiny toho, prečo sa tieto dva štáty začali nenávidieť až tak, že sa na vrchole konfliktu ocitli *takmer na prahu nukleárnej vojny*.

Veľkým prínosom publikácie sú novoobjavené spomienky jedného z otcov pražskej jari lekára a politika Františka Kriegla, ktorý v čase invázie do Zátoky svini pôsobil na Kube.

Fiala detailne preštudoval jeho denníkové zápisky zo 60-tych rokov, v ktorých autor retrospektívne spomína na začiatky budovania kubánskeho verejného zdravotníctva. Sám Krigel cítil v kubánskej verzii socializmu niečo magické, príťažlivé a neuchopiteľné a nečudo, že nielen on podľahol čaru revolúcie, ale aj celá skupina západných intelektuálov. Títo všetci videli v Castrovi a Che Guevarovi nových *diametrálne odlišných* revolucionárov, ktorí budú aktívne presadzovať svoju *verziu socializmu* o dosť odlišnú od tej verzie sovietskej, ktorá bola nanútená Stalinom aj všetkým sovietskym satelitom.

Knihe nemožno uprieť ani kritický tón, kedy autor pomenováva aj dôsledky revolúcie, kedy často dochádzalo pri aktívnom presadzovaní revolučným myšlienk na Kube k mnohým excesom a protiprávnym konaniam.

Jedno však kubánskemu ľudu nemožno uprieť - a to v tých časoch vec nevídanú - úprimnú snahu postaviť sa superveľmoci - Spojeným štátom a vzdorovať im aj napriek značnému hendikepu spojenému s nedostatkom zbraní, ľudských síl a techniky. Autor sa nevyhýba dnes už nie veľmi populárnej téme, a to pôsobeniu amerických spravodajských služieb na území Kuby, ktoré sa prostredníctvom teroristických akcií a mafie pokúsili *nevyčísľiteľne* veľakrát kormidlo dejín otočiť vo svoj prospech.

Castro však vzdoroval a Kubáncov nezlomili ani rozsiahle hospodárske sankcie, blokáda ostrova a ani útoky na jeho osobu, ktoré všetky ako keby *zázrakom prežil*.

Až mráz po chrbte ide z pomyslenia, čo by sa stalo ráno 27. októbra 1962, ak by kapitán sovietskej ponorky B-59 (v kódovom označení NATO Foxtrot) Vasilij A. Archipov rozhodol opätovať útok proti americkým torpédoborcom. Situácia bola nasledovná: Posádka bola totálne vyčerpaná, stratilo sa spojenie s Moskvou, a *zostávali už* iba dve varianty riešenia - buď zaútočiť jadrovými zbraňami (mysliac si, že jadrová vojna *už prebieha*) alebo sa vynoriť. To, že čítate tieto riadky je dôkazom, že sa Archipov rozhodol správne.

Publikácia Jaroslava Fialu teda spĺňa všetky predpoklady na to, aby nezapadla prachom v žiadnej knižnici a čitatelia sa k nej budú *po rokoch* opakovane vracieť. Autor totiž poodhaľuje nielen vojenské, politické a diplomatické zákulisie kubánskej krízy, ale sa snaží aj o hlbšiu analýzu vzťahov medzi hlavnými protagonistami a dvoma odlišnými politickými a hospodárskymi systémami. Nastoľuje tiež zásadnú otázku: stojí za to v dnešnej pretechnizovanej, konzumnej a hektickej dobe veriť ideálom slobody a bojovať za spravodlivejší svet? Spoločne s autorom sa zhodneme, že myšlienky kubánskej revolúcie sú atraktívne aj dnes a vedú v mnohom inšpirovať a nadchnúť aj súčasnú mladú generáciu a o to predsa v každej revolúcie ide, či nie? ☺

Artúr Soldán